

ÚVOD

Monografií „Břeclav-Pohansko, velkomoravský velmožský dvorec“ je veřejnosti předkládán další svazek z řady ohlášené a zahájené prof. dr. F. Kalouskem v r. 1971. Je v ní publikován uzavřený sídlištní útvar zjištěný v průběhu systematického archeologického výzkumu na Pohansku, prováděného v rámci státního plánu od roku 1959 katedrou prehistorie filosofické fakulty University J. E. Purkyně v Brně pod vedením prof. dr. F. Kalouska a autora.

Je milou povinností, abych právě zde, spolu s upřímným díkem za poskytnutí tohoto úseku výzkumu ke zpracování, podtrhl zásluhy prof. dr. F. Kalouska o zahájení výzkumných prací v Břeclavi-Pohansku a o jejich materiální a personální zabezpečení včetně vybudování archeologické stanice na lokalitě a laboratoří na katedře, které si vyžádalo velké úsilí a časově náročná jednání na různých úrovních. Prof. Kalousek rozvinul v souvislosti s výzkumem na Pohansku širokou spolupráci s Archeologickými ústavu ČSAV a SAV, s archeologickými pracovišti Moravského muzea i jiných institucí v ČSSR, ale zejména s řadou vysokoškolských kateder schopných rozpracovat tzv. mezní disciplíny, umožňující všestrannější vyhodnocení archeologického materiálu exaktními přírodovědnými metodami. Pod jeho vedením byl vytvořen jednotný systém zaměřování a dokumentace zkoumaných ploch. Na řízení terénních prací jsme se podíleli s prof. Kalouskem za pomoci dalších spolupracovníků společně, bez ohledu na zkoumané úseky a na jejich budoucí teoretické a publikační zpracování kýmkoliv z nás či jiných specialistů. Tento v podstatě jediný možný způsob zaručující úspěšné provádění větších terénních výzkumů zapřičiňuje, že není možné odlišit individuální podíl na odkryvu a dokumentaci jednotlivých objektů a jejich skupin, na odhalení důležitých souvislostí a na vytváření pracovních hypotéz, které jsou v průběhu terénního výzkumu nezbytné. To se přirozeně vztahuje i na výzkum v areálu dvorce a v této souvislosti znovu srdečně děkuji prof. Kalouskovi za četné podněty a myšlenky, které jsme prodiskutovali v průběhu dlouholetého terénního výzkumu a které jsem dále rozpracoval ve svých závěrech.

Vděčností jsem zavázán i akad. J. Poulíkovi, místopředsedovi ČSAV a řediteli Archeologického ústavu ČSAV, který jako koordinátor státního

plánu soustavně podporoval výzkum na Pohansku a příznivě sledoval vznik této práce v mnohých rozhovorech a konzultacích.

Velmožský dvorec z Břeclavi-Pohanska souvisel místně i funkčně s kostelním hřbitovem publikovaným a dále teoreticky zpracovávaným prof. dr. F. Kalouskem. I když bylo nezbytné použít k vyhodnocení dvorce některých údajů z pohřebiště, nelze tento svazek chápat jako vyhodnocení nekropole, které si vyžádá zvláštního díla. Zpracování velkého sídlištního útvaru je nelehký úkol. Dosavadní práce tohoto druhu kolísají obvykle mezi dvěma extrémy. Buď jde obsáhlý, nečtivý a mnohdy i nepřehledný popis celé nálezové situace a materiálu s příslušným širším či stručnějším hodnocením, nebo se jedná o pouhé vyhodnocení, mnohdy roztržité různými aspekty bez jakéhokoliv nebo jen velmi schematického přehledu nálezové situace a inventáře, který vylučuje kontrolu autorových závěrů. Snažil jsem se vyhnout oběma krajnostem a podávám jak soustavný, co nejuplněnější a nejnázornější, byť i stručný přehled archeologických pramenů, tak dostatečně vyčerpávající hodnocení úzce skloubené s obrazovou a soupisovou částí, které umožňuje kontrolu použitého materiálu a revizi závěrů kterémukoliv odborníkovi. Tyto požadavky bylo možné splnit jen při uplatnění četných textových tabulek a nahrazením popisu keramických nálezů kódovacími čísly na kresbách.

Tabulky s plány objektů (tab: 1–40) připravil v tužce dr. A. Šik a v tuši je dokončila J. Kamenská, která též nakreslila tabulky s inventářem objektů a kulturní vrstvy (tab. 41–112; obr. 2, 3, 7, 13, 17–30). Obrázky s plánky a inventářem ojedinělých hrobů a pohřebiště II (obr. 34–36) zhotovil St. Ševčík, fotografické tabulky (tab. I–XXVIII) L. Zelinka z negativů pořízených zčásti jím samým, zčásti St. Ševčíkem. Rekonstrukce a grafy (obr. 4–6, 8–12, 31–33) a barevný plán pořídil dr. A. Šik, jehož dílem je též celková grafická úprava práce k tisku, typologické obrázky (obr. 14–16) a plán 4 provedl Z. Měřínský. Všem jmenovaným vyslovuji srdečný dík za pečlivou práci, bez níž by byl vznik díla nemyslitelný.

Zvláštním díkem jsem zavázán doc. dr. R. M. Perničkovi, CSc., který mi jako vedoucí katedry zabezpečil dokončení technických prací nezbytných pro uzavření díla a jako proděkan filosofické fakulty UJEP podpořil zařazení monografie do edičního plánu fakulty.

Můj dík patří i těm, kdo se zasloužili o vydání této práce: redakční radě a redakci Spisů filosofické fakulty UJEP, zejména jejímu předsedovi, prof. dr. J. Češkovi, CSc., proděkanu filosofické fakulty pro vědecký výzkum, tajemníkovi redakce, doc. dr. B. Čerešňákovi, CSc., a recenzentům prof. dr. V. Hrubému, DrSc., vedoucímu pravěkého oddělení Moravského muzea v Brně, a prof. dr. B. Chropovskému, DrSc., řediteli Archeologického ústavu SAV v Nitře, za laskavé posouzení a doporučení k tisku.

Závěrem chci poděkovat i četnému kolektivu místních dělníků a studentů pracujících po celá léta na výzkumu, které není možné v úplnosti vyjmenovat, a všem technickým a odborným pracovníkům katedry, kteří

se významnou měrou podíleli na provádění terénních prací, na polní dokumentaci, kabinetním a laboratorním zpracování: dr. A. Šikovi, dr. J. Vignatiové, prom. hist. J. Bechyňové, St. Ševčíkovi, M. Venerové, O. Strouhalovi, L. Davidkovi, Z. Ondráčkové a Z. Souškovi.

V Brně v červenci 1974

Doc. PhDr. Bořivoj Dostál, CSc.

